วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

บทบาทของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

พระมหาพร้อม ดวงมณี
วัดบ้านสี่เหลี่ยม ต.หนองบัวแก้ว อ.พยัคภูมิพิสัย มหาสารคาม)
อีเมล: phromduangmanee44@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและหน้าที่ ของสถาบันศาสนาในการเป็นกลไกขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 80 คน ได้มาจากการเลือกแบบบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน ประกอบด้วย (1) พระสังฆาธิการ (2) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ (3) ผู้นำชุมชนและประชาชน และ (4) บุคลากรของหน่วยงานภาคเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนของประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านสังคม โดยสถาบันศาสนามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนและชักชวนให้ประชาชนเป็นพลเมืองดี เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต อำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรม และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่องค์กรชุมชน (2) ด้านเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมอาชีพ การระดมทรัพยากร ผ่านการบริจาค การฝึกอบรมและให้คำปรึกษา รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาดูงาน (3) ด้านวัฒนธรรม โดยการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ การเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การให้ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ชุมชน และการจัดสถานที่สำหรับเก็บรักษาโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ และ (4) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมภายในวัด การกำหนดแนวทางในการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการรณรงค์ต่อต้านการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยสรุป สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม.

คำสำคัญ: สถาบันศาสนา กลไกความร่วมมือ ชุมชนยั่งยืน ร้อยแก่นสารสิน

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

THE ROLE OF RELIGIOUS INSTITUTIONS IN FACILITATING COLLABORATION AMONG THE PUBLIC, GOVERNMENT, AND PRIVATE SECTORS FOR SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENTIN THE ROI KAEN SARASIN PROVINCE

PhraMaha Phrom Duangmanee
[1]Wat Ban Si Liam, Nong Bua Kaeo Subdistrict,
Phayakkhaphum Phisai District, Maha Sarakham Province, Thailand.
Email: phromduangmanee44@gmail.com

Abstract

This study employed a qualitative research approach to examine the roles and functions of religious institutions in fostering collaboration among the public, government, and private sectors in sustainable community development in the Roi Kaen Sarasin provincial cluster. A total of 80 informants were selected using a proportional stratified sampling method. The participants included: (1) Buddhist monks, (2) government officials, (3) community leaders and local residents, and (4) private sector representatives. Data was collected through in-depth interviews and analyzed using a content analysis approach.

The findings indicate that collaboration in sustainable community development among the public, government, and private sectors can be categorized into four main dimensions. First, in the social dimension, religious institutions play a key role in educating and encouraging individuals to become responsible citizens, serving as moral role models, providing venues for community activities, and offering guidance to local organizations. Second, in the economic dimension, religious institutions promote lifestyles based on the Sufficiency Economy Philosophy, support occupational development, mobilize resources through donations, provide training and consultation, and facilitate educational study visits. Third, in the cultural dimension, they organize activities for important cultural and religious events, preserve historical sites and artifacts, serve as centers for promoting local arts and traditions, and disseminate health-related knowledge to the community, while also providing spaces for the preservation of cultural heritage. Fourth, in the environmental dimension, religious institutions contribute by maintaining temple environments, establishing guidelines for environmental protection and conservation, promoting the use of local wisdom in natural resource management, and advocating against environmental degradation. In conclusion, religious institutions play a significant role as centers of collaboration in sustainable community development, across social, economic, cultural, and environmental dimensions through the effective integration of efforts among all sectors within the community.

Keywords: religious institutions, cooperation mechanisms, sustainable communities, Roi Kaen Sarasin

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

บทนำ

ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมคุณลักษณะของมนุษย์ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข อีกทั้งยังเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ เสริมสร้างความสุข และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ศาสนายังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์อันดี ลดช่องว่างทางสังคม และก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความสามัคคีและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในบริบทของสังคมไทย พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือและมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาระเบียบทางสังคม ตลอดจนส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งนี้ บทบาทของสถาบันศาสนาได้รับการรับรองและสนับสนุนผ่านกรอบนโยบายและกฎหมายที่สำคัญของประเทศ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและส่งเสริมศาสนา รวมถึงนโยบายของรัฐบาลด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้นการทำนุบำรุงศาสนา การอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม (เอกสารคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, 2562) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนา ทั้งในระดับชุมชน ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ เพื่อมุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2562) ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงสถาบันศาสนา ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

จากบริบทดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกทางสังคมที่สามารถเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของสถาบันศาสนาในบริบทดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในสังคมไทยต่อไป เมื่อพิจารณาจากสาระสำคัญของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จะเห็นได้ว่าสถาบันศาสนามีสถานะเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาประเทศควบคู่ไปกับมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมิติต่าง ๆ ดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาที่เริ่มต้นจากระดับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเน้นหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบ และการติดตามการดำเนินงานของภาครัฐ ตลอดจนการส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน ขณะเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐยังมีบทบาทในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีความทันสมัยและเอื้อต่อการให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ (ฉัตรชัย นาถ้ำพลอย, 2563) การพัฒนาประเทศไทยให้เกิดความยั่งยืนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถาบันหลัก 3 ประการ ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยพระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในสถาบันหลักที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน องค์กรคณะสงฆ์ในฐานะผู้นำทางศาสนาจึงมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนพุทธศาสนิกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านจิตใจและสังคม ทั้งนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ตามเขตพื้นที่ โดยในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ในบริบทของการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้ร่วมกันขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ การพัฒนาดังกล่าวสามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านเศรษฐกิจ (2) ด้านสังคม (3) ด้านวัฒนธรรม (4) ด้านสาธารณสุข และ (5) ด้าน

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

สิ่งแวดล้อม โดยมีการบูรณาการความร่วมมือขององค์กรชุมชนในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ เพื่อเสริมพลังการดำเนินงานและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ แนวคิด “บวร” ซึ่งประกอบด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน อันเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีที่มาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ยังเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันหลักของสังคมให้ทำงานร่วมกัน โดยวัดหรือสถาบันศาสนาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชน บ้านเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม และโรงเรียนเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ แนวคิดดังกล่าวจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสังคมไทย พระครูปลัดวีระ อคฺคจิตฺโต (มงคล), 2565)

จากบริบทดังกล่าว จะเห็นได้ถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันศาสนา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนา “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (People-centered Development) อันจะส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และกระแสวัตถุนิยม ทำให้ชุมชนจำเป็นต้องมีผู้นำทางจิตวิญญาณที่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและคุณค่าทางสังคมให้แก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือของประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นบทบาทของสถาบันศาสนาในฐานะตัวกลางเชื่อมโยงความร่วมมือในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสถาบันศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นบทบาทของสถาบันศาสนาในการเชื่อมโยงความร่วมมือในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

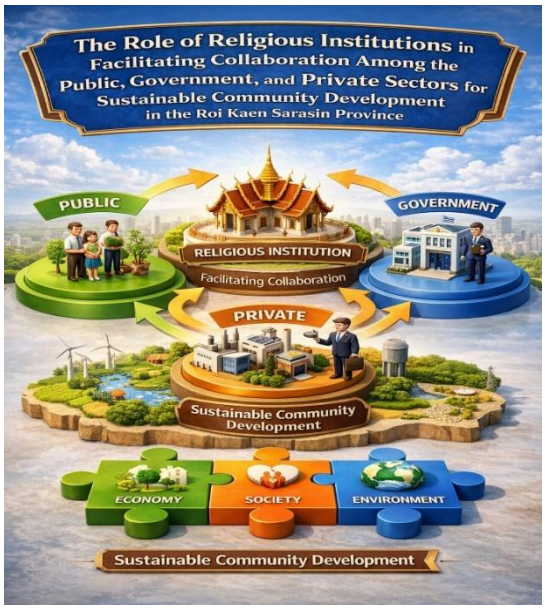

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการประชุมกลุ่มย่อย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของสถาบันศาสนาในการพัฒนาชุมชน ศึกษาการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือของประชาชน ภาครัฐ เอกชน ในการพัฒนาชุมชน 5 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านวัฒนธรรม 4) ด้านสาธารณสุข และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทสถาบันศาสนาในการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาชุมชน 4 แห่ง คือ 1) ตำบลหนองแคน อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 3) บ้านศุภชัย ตำบลคึมชาด อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น และ 4) ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant)

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบบ่งเจาะจง (Purposive sampling) และใช้วิธีการลูกโซ่ (Snowballing) ประกอบด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ จังหวัดละ 20 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 80 คน ประกอบด้วย 1) พระสังฆาธิการ 2) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ 3) ผู้นำชุมชน/ ประชาชน และ 4) บุคลากรของหน่วยงานภาคเอกชน

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

4. เครื่องมือที่ใช้เป็นสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview from) ที่ได้รับการตรวจสอบและพัฒนาด้วยดัชนีความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยมีค่า CVI เท่ากับ 1.00

5. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในช่วงระหว่างเดือน ตุลาคม 2568 ถึงมกราคม 2569

6 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) แล้วสรุปเป็นเนื้อความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) ด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือดังกล่าว ทั้งในฐานะผู้นำทางจิตใจและผู้ประสานความร่วมมือในชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทในการอบรม สั่งสอน และชักชวนให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ภายในวัดสำหรับการจัดกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน รวมถึงการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่องค์กรชุมชนในประเด็นต่าง ๆ ทั้งนี้ จากการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดังกล่าว ก่อให้เกิดกิจกรรมพัฒนาชุมชนในหลายมิติ อาทิ การส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การผลักดันให้มีการจัดบริการสาธารณะในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง การประสานงานด้านสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้าและระบบคมนาคมให้มีความสะดวกยิ่งขึ้น ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น และยังพบว่า มีการใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดยจัดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส และมีการจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญ เพื่อสนับสนุนการศึกษาในชุมชน รวมทั้งมีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการดูแลผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบาง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบทบาทของสตรีในชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย เช่น Chonsalasin et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานและความร่วมมือเชิงระบบในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชน โดยเฉพาะการบูรณาการบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในลักษณะเครือข่าย (network governance) นอกจากนี้ สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคม ผ่านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา ทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจริยธรรมและแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน โดยดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพในชุมชน ตลอดจนการชักชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการระดมทรัพยากร เช่น เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งของอุปโภคบริโภค เพื่อประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการฝึกอบรม การให้คำปรึกษา และการแนะนำแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการส่งเสริมให้ชุมชนศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จด้านอาชีพ ทั้งนี้ จากการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดังกล่าว ก่อให้เกิดกิจกรรมพัฒนาด้านเศรษฐกิจในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การส่งเสริมให้ประชาชนมีที่ดินทำกิน การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน การผลักดันการประกอบอาชีพเกษตรแบบผสมผสาน และการพัฒนาแหล่งกระจายสินค้าทางการเกษตร นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการ

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

จัดทำบัญชีครัวเรือนและการออมเงินในระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างวินัยทางการเงิน อีกทั้งยังพบว่า วัดถูกใช้เป็นศูนย์กลางในการจัดฝึก อบรมอาชีพระยะสั้น โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ มาถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น การตัดผม การนวดเพื่อสุขภาพ การเย็บผ้า การซ่อมจักรยาน และทักษะอาชีพอื่น ๆ ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงในชุมชน ซึ่งช่วยสร้างโอกาสในการมีงานทำและเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยสรุป การขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนดำรงชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ ผ่านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างวินัยในการออม อันนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชน พร้อมทั้งก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามแนวคิด “เศรษฐกิจงอกงาม ธรรมงอกเงย และประชาชนมีความสุข” ด้านวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในมิติทางวัฒนธรรม โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามแก่ประชาชน รวมทั้งมีบทบาทในการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยกำหนดให้วัดเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นแหล่งจัดเก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุภายในชุมชน จากการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดังกล่าว ก่อให้เกิดกิจกรรมสำคัญในด้านวัฒนธรรม อาทิ การส่งเสริมการแต่งกาย ด้วยผ้าไทย การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม การจัดฝึกอบรมทักษะด้านศิลปหัตถกรรม เช่น การประดิษฐ์เทียนพรรษา การมัดหมี่ การทอผ้าไหมแพรวา และการย้อมสีผ้า ตลอดจนการส่งเสริมกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานประเพณีไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเพณีฮีต 12 คลอง 14 การกวนข้าวทิพย์ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา การตักบาตรเทโว ตลอดจนการเข้าวัดปฏิบัติธรรมในวันธรรมสวนะหรือวันพระ รวมถึงกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ และวันสงกรานต์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม พบว่า พระสงฆ์ร่วมกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ได้ดำเนินการสำรวจ อนุรักษ์ และเผยแพร่โบราณสถานและโบราณวัตถุในพื้นที่ เช่น ผ้าไหมแพรวาโบราณ พระพุทธรูปโบราณ และทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น ไม้กลายเป็นหิน เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยสรุป สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน อันนำไปสู่การสร้างคุณค่าทางสังคม การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน และการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน.

(4) ด้านสาธารณสุข พบว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสุขภาวะของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจและแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ถูกสุขลักษณะ พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมสุขอนามัยของชุมชน โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดูแลรักษาความสะอาดของที่อยู่อาศัยและบริเวณวัด ตลอดจนการให้ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ประชาชน รวมทั้งการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อรณรงค์และป้องกันปัญหายาเสพติด รวมถึงการส่งเสริมการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการป้องกันและรักษาโรค จากการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดังกล่าว ก่อให้เกิดกิจกรรมด้านสาธารณสุขในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การรณรงค์ให้ตระหนักถึงโทษของบุหรี่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาเสพติด และการพนัน จนเกิดเป็นแนวปฏิบัติ “วัดปลอดบุหรี่” การส่งเสริมการบริโภค

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

อาหารปลอดสารพิษ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชน นอกจากนี้ ยังมีการใช้วัดเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรับมือภัยพิบัติและภาวะฉุกเฉิน อีกทั้งยังมีการใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพในระดับครัวเรือน เช่น การดูแลผู้สูงอายุ การดูแลเด็กปฐมวัย การรักษาความสะอาดในครัวเรือน การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลอย่างถูกสุขลักษณะ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอนามัยแม่และเด็ก การวางแผนครอบครัว การดูแลก่อนและหลังคลอด ตลอดจนการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในการป้องกันโรค ในด้านการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุข พบว่า มีการใช้วัดเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพพระภิกษุสงฆ์ การให้ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาพของประชาชนในชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสรุป สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ผ่านการเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่ความรู้ การรณรงค์ และการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชาชนอย่างยั่งยืน.

(5) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นต้นแบบและผู้นำในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความร่มรื่น สะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในชุมชน อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน รวมถึงการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม เช่น การจัดพิธีบวชต้นไม้ และการสร้างฝายชะลอน้ำ ตลอดจนการมีบทบาทในการรณรงค์ต่อต้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน จากการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดังกล่าว ก่อให้เกิดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การบริหารจัดการน้ำในชุมชนอย่างยั่งยืน การจัดการขยะอย่างเป็นระบบ การจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน และการแก้ไขปัญหามลพิษ รวมถึงการลดและควบคุมการใช้สารเคมีในภาคเกษตร การจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และการรักษาความสะอาดภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน เช่น การส่งเสริมการคัดแยกขยะและการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) ได้แก่ กระดาษ พลาสติก โลหะ และวัสดุอื่น ๆ การส่งเสริมการแปรรูปขยะเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในชุมชน ตลอดจนการจัดทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารและวัสดุอินทรีย์ในครัวเรือน ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า พระสงฆ์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา และหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ดำเนินการเผยแพร่ความรู้และปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เยาวชน และนักศึกษา ให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการอนุรักษ์ป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรพื้นบ้าน และการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ โดยสรุป สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนผ่านการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน การส่งเสริมองค์ความรู้ และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่สมดุลและยั่งยืนในระยะยาว.

อภิปรายผล

(1) ด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่า มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการอบรม สั่งสอน และชักชวนให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ภายในวัดสำหรับการจัดกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่องค์กรชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2561) ที่ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ซึ่งพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย เนื่องจากวิถีชีวิตของประชาชนมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต โดยพระสงฆ์มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในงานมงคลและอวมงคล รวมถึงการเป็นแหล่งองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านในบางพื้นที่ ส่งผลให้พระสงฆ์เป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพนับถือและมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาบุญมี อธิปุญโญ (วรรณวิเศษ) (2554) ที่ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม โดยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม และความประพฤติที่ดีงามตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าการเรียนรู้ในเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า สถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) ผ่านการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม รวมถึงการเป็นศูนย์กลางของความร่วมมือในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน.

(2) ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า เกิดการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ การสร้างรายได้ และการพึ่งพาตนเองของประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการชักชวนให้ประชาชนร่วมกันเสียสละและแบ่งปันทรัพยากรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ตลอดจนให้คำปรึกษา แนะนำ และจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงสนับสนุนให้ประชาชนศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านอาชีพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ และคณะ (2563) ที่พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมและชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน การเผยแผ่พระธรรม และการสงเคราะห์ชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังพบอุปสรรคสำคัญ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ของประชาชนที่อยู่ในระดับต่ำ การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน และข้อจำกัดด้านศักยภาพการบริหารจัดการของพระสงฆ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพและการสนับสนุนเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาฉันทยา คนเจน (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่เป็น “กัลยาณมิตร” และผู้นำเชิงรุกในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยมีบทบาทในการริเริ่ม ส่งเสริม และเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับสมาชิก ส่งผลให้รายได้เพิ่มขึ้น การออมสูงขึ้น และการพึ่งพาหนี้สินลดลง รวมถึงก่อให้เกิดการสะสมทุนทางสังคม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย เช่น Chonsalasin et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนเชิงระบบในการส่งเสริมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากภาครัฐและเครือข่ายในการยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567) ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (Local Economy) และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงแนวโน้มงานวิจัยของ Namonsai et al. (2023) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายความร่วมมือมีผลโดยตรงต่อความสามารถในการสร้างรายได้และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนผ่านการประยุกต์ใช้หลักธรรมและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่กับ การสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของชุมชน

(3) ด้านวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า มีการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นผ่านการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีต่าง ๆ อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการดูแลรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุ ตลอดจนการจัดพื้นที่ภายในวัดเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและจัดแสดงศิลปวัตถุอันมีคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาสมคิด สาระภา (2552) ที่พบว่า

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการดำรงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระดับบุคคลและกลุ่มบุคคล เนื่องจากได้รับความศรัทธาและความเชื่อถือจากประชาชน ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทง ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความผูกพันของคนในชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ (2556) ที่พบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการพัฒนาสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นในการส่งเสริมคุณค่าทางสังคม และสอดคล้องกับการศึกษาของพรชัย พันธุ์ธาดาพร (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่า ทั้งพระสงฆ์และผู้นำชุมชนต่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าบทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรมมีความสำคัญในระดับสูง เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย เช่น กระทรวงวัฒนธรรม (2567) ที่เน้นการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาและเครือข่ายชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ UNESCO (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถาบันท้องถิ่นในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และความยั่งยืนของสังคม นอกจากนี้ แนวโน้มงานวิจัยของ Office of the National Economic and Social Development Council (2024) ยังเน้นบทบาทของวัฒนธรรมในการเป็นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเชื่อมโยงมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันผ่านกลไกความร่วมมือของทุกภาคส่วน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าพระสงฆ์เป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ตลอดจนเสริมสร้างความสามัคคีและความมั่นคงทางสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

(4) ด้านสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะของประชาชน ทั้งในด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดของที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ประชาชน ตลอดจนการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมถึงการส่งเสริมการใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการป้องกันและรักษาโรค ซึ่งสะท้อนถึงการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับการดูแลสุขภาพของชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูสุวรรณวรการ (2553) ที่พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับด้านวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่บทบาทด้านสาธารณสุขของพระสงฆ์มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายและการตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพของชุมชน ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฺฒิจารี และคณะ (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่าพระสงฆ์สามารถมีบทบาทเชิงรุกในการพัฒนาด้านสาธารณสุขของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดตั้งหน่วยกู้ภัยเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุและภัยพิบัติทางธรรมชาติ แม้ในระยะแรกอาจเผชิญกับความไม่เข้าใจจากสังคม แต่เมื่อดำเนินการอย่างต่อเนื่องก็ได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย เช่น กรมอนามัย (2567) ที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพเชิงป้องกัน (Preventive Health) และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพตนเอง โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำชุมชนและสถาบันศาสนาในการขับเคลื่อนกิจกรรมสุขภาวะ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ World Health Organization (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสร้างระบบสุขภาพชุมชนที่เข้มแข็งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน รวมถึงองค์กรศาสนาในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม และการเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ แนวโน้มงานวิจัยของ Ministry of Public Health (2024) ยังเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้สมุนไพร ควบคู่กับองค์ความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับพื้นที่ ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชน ทั้งในเชิงการป้องกัน การส่งเสริม และการช่วยเหลือ

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เมื่อเกิดปัญหาสุขภาพ โดยอาศัยการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

(5) ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการจัดพื้นที่วัดให้มีความร่มรื่น สะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เช่น พิธีบวชต้นไม้ และการทำฝายชะลอน้ำ รวมถึงการรณรงค์ต่อต้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของพระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง) (2561) ที่พบว่า พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดและมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้และแหล่งต้นน้ำในชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของพิเชฐ ทั่งโต (2558) ที่ชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์สามารถมีบทบาทในการจัดการป่าชุมชน โดยประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น ทาน จาคะ อัตถะ และสามัคคีธรรม เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับชุมชน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระถนอมศักดิ์ อภิคุโณ (ขุนเพชร) (2560) ที่พบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การขยายตัวของชุมชน การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย และมลพิษทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งพระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น สังคหวัตถุ 4 สาราณียธรรม และศีล เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลทรัพยากรของชุมชน ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย เช่น กรมควบคุมมลพิษ (2567) ที่เน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาขยะและมลพิษอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ United Nations Environment Programme (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน รวมถึงสถาบันศาสนาในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ แนวโน้มงานวิจัยของ Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (2024) ยังเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า พระสงฆ์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมของชุมชน ผ่านการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ซึ่งช่วยเสริมสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบร่วมกัน และนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อการนำไปใช้

(1) ควรส่งเสริมให้สถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลางการประสานความร่วมมือ” ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(2) หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมของวัดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม

(3) ควรพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และผู้นำชุมชนด้านการบริหารจัดการ การวางแผนโครงการ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชน

(4) ส่งเสริมการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเอง

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

(5) สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน โดยจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น อาชีพ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย

(6) ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และสถานศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

(7) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนา เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษารูปแบบหรือโมเดลการขับเคลื่อนบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนเชิงลึก เพื่อสร้างต้นแบบที่สามารถขยายผลได้ในพื้นที่อื่น

(2) ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่หรือภูมิภาค เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของบริบทและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน

(3) ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ (Causal Factors) ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย

(4) ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

(5) ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของบทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในมิติความยั่งยืน

(6) ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม เช่น เยาวชน ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบาง เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายมากขึ้น

(7) ควรศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนบทบาทของพระสงฆ์และการพัฒนาชุมชนในยุคปัจจุบัน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสถาบันศาสนาในฐานะแกนกลางของการบูรณาการความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชนในทุกมิติของการพัฒนา โดยครอบคลุมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม

ด้านสังคม สถาบันศาสนา โดยเฉพ าะพระสงฆ์ มีบทบาทในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่ดี พร้อมทั้งเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งและความสามัคคีในสังคม

ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาทักษะ และการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน อันนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน

ด้านวัฒนธรรม สถาบันศาสนามีบทบาทในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง ขณะที่ด้านสาธารณสุข พระสงฆ์มีส่วนในการส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การรณรงค์ป้องกันโรค และการสนับสนุนกิจกรรมด้านสุขภาพร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

สำหรับด้านสิ่งแวดล้อม สถาบันศาสนามีบทบาทในการปลูกจิตสำนึกและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดการขยะ การอนุรักษ์ป่าไม้ และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

โดยสรุป สถาบันศาสนาเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงและขับเคลื่อนความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อันนำไปสู่การเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในระยะยาว.

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2567). *แผนปฏิบัติราชการกระทรวงวัฒนธรรม ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)*. กระทรวงวัฒนธรรม. https://www.m-culture.go.th

กรมควบคุมมลพิษ. (2567). *แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2565–2570)*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. https://www.pcd.go.th

กรมอนามัย. (2567). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานวัดส่งเสริมสุขภาพและพระคิลานุปัฏฐาก*. กระทรวงสาธารณสุข. https://multimedia.anamai.moph.go.th

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2561). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, *7*(2), 263–274. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jsssr/article/view/243642

กระทรวงสาธารณสุข. (2567). *แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2560–2579) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567*. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. https://www.moph.go.th

ถนอมศักดิ์ อภิคุโณ (ขุนเพชร), พระ. (2560). *บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. https://e-thesis.mcu.ac.th

นนทมงคลวิศิษฐ์, พระครู. (2556). *บทบาทของพระสังฆาธิการในการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. https://e-thesis.mcu.ac.th

บุญมี อธิปุญฺโญ (วรรณวิเศษ), พระมหา. (2554). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. http://fulltext.rmu.ac.th

พรชัย พันธุ์ธาดาพร. (2559). บทบาทของพระสงฆ์และผู้นำชุมชนในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University*, *9*(3), 1120–1134. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/76251

พิเชฐ ทั่งโต. (2558). บทบาทของพระสงฆ์กับการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ กสทช*, *3*(2), 145–158. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-as/article/view/67114

ปลัดสมชัย นิสฺสโภ, พระครู, ธรรศพงศ์ วงษ์สวัสดิ์, & ประสงค์ หัสรินทร. (2563). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมและชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, *5*(8), 341–355. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSAB/article/view/244302

ฉันทยา คนเจน, พระมหา. (2559). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิดสัจจะสะสมทรัพย์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. https://cmuejournal.cmu.ac.th

มหาสมคิด สาระภา, พระ. (2552). *บทบาทของพระสงฆ์กับการดำรงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://ethesis.tu.ac.th

วารสารวิชาการก้าวนวัต ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569
Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026
สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

สังฆรักษ์ประจวบ วุฑฺฒิจารี, พระครู, สุธี คำแก้ว, & ชัยวัชร มลายอริราช. (2562). บทบาทของพระสงฆ์เชิงรุกในการพัฒนาสาธารณสุขและงานกู้ภัยชุมชน. *วารสารวิจัยราชพฤกษ์*, *15*(2), 89–101. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rru/article/view/198754

สุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง), พระ. (2561). *บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. https://e-thesis.mcu.ac.th

สุวรรณวรการ, พระครู. (2553). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนด้านสาธารณสุขและวัฒนธรรม* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. https://app.gs.kku.ac.th

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). *รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสสี่ ปี 2566 และภาพรวม ปี 2567: การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเพื่อความยั่งยืน*. สศช. https://www.nesdc.go.th

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2567). *แผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566–2570*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. https://www.onep.go.th

Chonsalasin, D., Jomnonkwao, S., & Ratanavaraha, V. (2024). Structural equation modeling of infrastructure and institutional support factors influencing local economic behaviors. *Sustainability*, *16*(3), Article 1145. https://doi.org/10.3390/su16031145

Namonsai, P., Intanin, J., & Sanpundorn, P. (2023). Community participation and inter-agency collaboration as determinants of local economic sustainability. *Journal of Rural and Community Development*, *18*(2), 45–62. https://journals.vcf.ca/index.php/jrcd/article/view/1892

Office of the National Economic and Social Development Council. (2024). *The 13th National Economic and Social Development Plan (2023–2027) and sustainable local development*. NESDC. https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2024). *Basic texts of the 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage* (2024 ed.). UNESCO. https://ich.unesco.org/en/state-parties-00026

United Nations Environment Programme. (2024). *Global environment outlook: Faith-based engagement for sustainable resource management*. UNEP. https://www.unep.org/resources/report/faith-earth-policy-brief

World Health Organization. (2024). *Operational framework for primary health care: Transforming vision into action through multi-sectoral collaboration*. WHO. https://www.who.int/publications/i/item/9789240017832